

نقش گردشگری در پایداری زیست محیطی شهر ساحلی چالوس

محمدحسین عموئی

کارشناس ارشد شهرداری.

نام نویسنده مسئول:

محمدحسین عموئی

چکیده

گردشگری در عصر حاضر، به عنوان صنعت بدون دود، توانمندیها و طرفداران بسیاری دارد. رشد قابل توجه و چشمگیر گردشگری در ۵۰ سال گذشته نشان دهنده اهمیت فراوان اقتصادی و اجتماعی این پدیده است جهت دستیابی به اهداف تحقیق، در این تحقیق از روشهای پیمایشی (روش زمینه یابی با هدفهای توصیفی، اکتشافی) و روش توصیفی و تحلیلی از طریق بررسی و تحلیل اثرات گردشگری در پایداری اقتصادی و زیست محیطی شهر ساحلی چالوس مورد استفاده شده است. محقق در ابتدا با توجه به اطلاعات ثانوی موجود به بررسی چگونگی وضعیت گردشگری و اثرات و نقش آن در توسعه جامعه مورد مطالعه پرداخته و آنرا توصیف می کند. سپس به تجزیه و تحلیل عوامل تأثیرگذار پرداخته که بیشتر از روش تحقیق کاربردی استفاده می شود. جمع آوری اطلاعات در این تحقیق با استفاده از روشهای میدانی، کتابخانه ای، پرسشنامه و مصاحبه با مردم و مسئولین مرتبط صورت گرفته است. توافق معناداری بین ساکنین در مورد افزایش دست اندازی به حریم منابع طبیعی و آلودگی محیط وجود دارد. ادراکات و تصورات جامعه میزبان از اثرات محیطی گردشگری در ناحیه مورد نظر منفی می باشد به طوری که براین اساس، رشد گردشگری در ناحیه همراه با ایجاد آلودگی صوتی، پایین آمدن کیفیت محیط زیست، افزایش میزان ساخت و سازهای بی رویه و کنترل نشده، دست اندازی به حریم منابع طبیعی نظیر جنگل و دریا، تخریب مناظر و چشم انداز شهر بوده است. به طور کلی شهروندان معتقد بودند که همه این عوامل باید توأم با برنامه ریزی و مدیریت مناسب و صحیح در جهت توسعه و در نهایت توسعه پایدار باشد، چرا که پایداری توسعه در این منطقه باعث تعادل و توازن شهری در همه ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی خواهد شد. بنابراین می توان با توجه به امکانات و قابلیت‌ها و پتانسیلهای شهری در این منطقه و با اعمال برنامه ریزی استراتژیک بر طبق عوامل مذکور و در سایه مدیریت یکپارچه به توسعه بهینه و پایدار در این شهر دست یافت.

واژگان کلیدی: توسعه پایدار، پایداری اقتصادی، چالوس، گردشگری.

مقدمه

گردشگری در عصر حاضر، به عنوان صنعت بدون دود، توانمندیها و طرفداران بسیاری دارد. رشد قابل توجه و چشمگیر گردشگری در ۵۰ سال گذشته نشان دهنده اهمیت فراوان اقتصادی و اجتماعی این پدیده است (سازمان جهانی گردشگری، ط ۲۰۰۱، ۲۰) به طوریکه بسیاری از نویسندگان گردشگری را یک فرصت منحصربفرد اقتصادی می دانند (ارباسلی، ۲۰۰۰، ۳، سینکلر و استبلر ۱۹۹۷، ۴ کوپر و ناکوود ۱۹۹۴، ۹). امروزه صنعت عظیم گردشگری به ویژه گردشگری داخلی جایگاه خاصی در اقتصاد کشورها و نقش فعال و موثری در ارتقاء ساختار اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی کشورها به خصوص در کشورهای رو به توسعه بازی می کند به طوریکه حجم مبادلات بین المللی گویای آن است که این صنعت در جهان بیش از ۲۰ درصد کل مبادلات بین المللی با جریان گردشگری داخلی آغاز می گردد و در بعضی از کشورها درآمدهای ارزی ناشی از این صنعت یکی از منابع عمده در جهت تقویت اقتصاد ملی و توسعه روزافزون آنها محسوب می شود (راجی، ۱۳۷۹، ۱). مهمترین هدف توسعه گردشگری داخلی و خارجی، توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق گردشگری است، بسیاری از کشورها کم و بیش به گردشگری توجه دارند زیرا مهمترین تاثیر گردشگری در اقتصاد جهانی ایجاد درآمد و اشتغال زایی است (منشی زاده، ۱۳۸۰، ۴۱). امروزه صنعت گردشگری در دنیا، یکی از منابع مهم درآمد و در عین حال از عوامل موثر در تبادلات فرهنگی بین کشورها است و به عنوان گسترده ترین صنعت خدماتی جهان، جایگاه ویژه ای دارد. از اینرو بسیاری از کشورها در رقابتی نزدیک و فشرده، در پی افزایش بیش از پیش منافع و عواید خود از این فعالیت بین المللی هستند. به طوریکه بنا بر آمار بانک جهانی در سال ۲۰۰۰ میلادی تعداد گردشگران در سرتاسر جهان بالغ بر ۷۰۱ میلیون نفر بوده و از این جریان گردشگری مبلغی حدود ۴۷۵ میلیارد دلار به طور مستقیم وارد چرخه اقتصادی جهان شده است. گردشگری با اینکه بدون شک تنها راه توسعه نمی باشد ولی می تواند موجبات توسعه اقتصادی در برخی از کشورها و مناطق در حال توسعه و توسعه نیافته را فراهم آورد. در این زمینه لزوم توجه به توسعه گردشگری در همه ابعاد و به طور کلی گردشگری پایدار در گرو برنامه ریزی و سیاستگذاریهای جامع میباید شد. طی چند دهه گذشته مطالعات متعددی در زمینه سنجش دیدگاهها و ادراکات ساکنین نسبت به اثرات گردشگری در جامعه میزبان انجام شده است (Getz, 1977; Rothman, 1978; Brogham and Butler, 1981; Liu and Var, al, 2002; Jurowski and Gursoy, 2004). در این راستا گردشگری به عنوان یکی از مهمترین صنایع توسعه پایدار، فرصت بزرگ فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی برای شهرها از جمله شهرهای ایران بوجود می آورد. این صنعت در ساختارهای فضایی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی عصر پسادردن در جامعه حال حاضر شهری ایران بسیار با اهمیت است؛ بر اساس چنین ویژگی، امروزه گسترش فضاهای باز جمعی و ایجاد مراکز فراغتی و تفریحی مدرن یکی از اهداف مهم برنامه ریزان مدیریت کلانشهرهای جامعه در حوزه گردشگری شهری است. توسعه گردشگری شهری با ارتقای ابعاد کمی و کیفی با حداکثر بازده یکی از مهمترین فعالیت های عمده مدیریت اجرایی شهرها در عصر حاضر می باشد. وجود جاذبه های متنوع در شهرها چون اماکن تاریخی، فضاهای سبز، مراکز فرهنگی امکانات ورزشی، تسهیلات مهمان نوازی، مراکز خرید و بازارها و... جزء پارامترهای مهم شکل گیری گردشگری شهری می باشد. تأکید بر توسعه فعالیت های عمران گردشگری شهری، نوسازی بافت های تاریخی شهر، بازسازی فضاهای تفریحی در این حوزه با ارائه تسهیلات مناسب کمک شایانی به توسعه پایدار شهری می کند. رقابت در جهت توسعه پایدار گردشگری شهری با توجه به ارائه نیازهای جهانگردان، در کنار تقویت مشارکت بخش های خصوصی و شهروندان در رفع این نیازها، همچنین ایجاد بسترهای آمایشی مختلف در این حوزه باید مورد اهمیت و برنامه ریزی مدیریت اجرایی گردشگری شهری قرار گیرد. وجود تبلیغات داخلی و خارجی در حوزه شناخت توریسم شهری، بسط مراکز فرهنگی، فرهنگسراها، پویایی گردشگری شهری، تربیت نیروی متخصص در جامعه ما می تواند در توسعه پایدار توریسم شهری بسیار موثر باشد. تغییر نگرش مسئولان و شهروندان نسبت به جذب گردشگران شهری، ارائه رفتارهای مناسب با این میهمانان، کنترل معضلات و مشکلات گردشگران، توجه به پروسه فرایند ارائه اطلاعات مورد نیاز به گردشگر و... می تواند جزء مهمترین عوامل توسعه پایدار راهکارهای گردشگری شهری در ایران از جمله شهرهای گردش پذیر شهری ایران باشد (شربتیان، ۱، ۱۳۸۸) از سوی دیگر اثرات گردشگری درک شده توسط جامعه میزبان در سه طبقه اساسی هزینه و فایده اقتصادی، اجتماعی و محیطی قرار دارد (Gursoy, et al, 2002: 80). در این خصوص محققین معتقدند که رابطه مستقیمی بین رونق گردشگری و معیارهای عینی و ذهنی اثرات اقتصادی، اجتماعی و محیطی بر جامعه میزبان وجود دارد. (Johnson et al, 1994: 630) علاوه بر موارد مذکور، امروزه توسعه گردشگری با اشکال مختلف نظیر گردشگران فاقد امکانات اقامتی، گردشگران دارای خانه های دوم و مجتمع های تفریحی در نواحی شهری، اثرات مثبت و منفی اقتصادی، اجتماعی و محیطی برجای گذاشته است. از جمله اثرات مثبت اقتصادی گردشگری در نواحی شهری می توان به ایجاد اشتغال و درآمد، کمک به فراهم شدن خدمات زیربنایی، تشویق توسعه سایر بخشهای اقتصادی و تنوع بخشی به فعالیتهای اقتصاد شهری اشاره کرد (Butler et al, 1997: 28). گرچه به طور کلی اثرات مثبت اقتصادی گردشگری مورد تأیید است ولی بسیاری از محققین معتقدند که گردشگری معمولاً هزینه های اقتصادی جامعه میزبان نظیر افزایش قیمت کالا و خدمات، افزایش کاذب قیمت زمین، افزایش هزینه زندگی، برگشت کم سرمایه، فصلی بودن فرصت های شغلی، جابجایی در

اشتغال افراد بومی و منسوخ شدن برخی فعالیت های ——— سوم مانند کشاورزی و ماهیگیری در نواحی شهری را موجب می گردد (Mathieson and Wall, 1982: 92; Weaver and Lawton, 2001: 353, Tosun, 2002: 232). بدین ترتیب همانطور که فوایدی از توسعه گردشگری بر نواحی شهری حاصل می شود توسعه نامناسب آن نیز زیانها و آثار منفی در پی خواهد داشت با این حال سطح این تأثیرات متناسب با عوامل مختلفی چون اهمیت فعالیت گردشگری محلی، ظرفیت گردشگران و فعالیتهای شان، استحکام محیط زیست محلی و اقتدار فرهنگ و سنن محلی، تغییر می کند (منشی زاده و نصیری، ۱۳۸۰: ۴۳). در این میان کشور ایران با وجود جاذبه های فراوان فرهنگی، تاریخی و طبیعی هنوز نتوانسته جایگاه خود را به عنوان یک کشور گردشگری پذیر در بازار جهانی این صنعت بیابد. از این رو سهم ناچیزی از درآمدهای این صنعت نصیب این کشور شده است (بررسی های بازرگانی، ۱۳۸۱، ۲۷). به رغم اینکه کشور ما از لحاظ تعداد جاذبه های گردشگری جزو ۱۰ کشور اول پر جاذبه گردشگری در جهان است و از لحاظ تنوع زیستی و تنوع جاذبه های طبیعی رتبه پنجم را در جهان دارا می باشد ولی از لحاظ پذیرش گردشگر و ایجاد درآمد همواره رتبه ای بالاتر از ۶۰ را داشته و از نقطه نظر هزینه گردشگری نیز رتبه ای بعد از ۴۰ را دارا بوده است (معصومی، ۱۳۸۵، ۱۲). در این بین شهر چالوس با دارا بودن جاذبه های طبیعی نظیر دریا و جنگل از دوره قبل از انقلاب مورد توجه گردشگران داخلی قرار گرفته است. گسترش جریانهای گردشگری در ناحیه مذکور توأم با فقدان برنامه ریزی و مدیریت کارآمد اثرات مثبت و منفی اقتصادی و محیطی را در پی داشته است. هم اکنون شهر چالوس با مسائلی نظیر تغییرات شدید کاربری اراضی و پیامدهای اکولوژیکی آن، ساخت و سازهای بی رویه، افزایش قیمت اراضی به صورت کاذب و بورس بازی آن، افزایش نابرابری اقتصادی، اجتماعی در بین ساکنین روستایی، آلودگی صوتی، تخریب حریم منابع طبیعی نظیر جنگل و دریا و مانند آن روبرو گردیده است. از این رو بررسی اثرات مثبت و منفی صنعت گردشگری در نواحی شهری جهت کاهش تأثیرات منفی درک شده از طرف جامعه میزبان و در نهایت دستیابی به توسعه پایدار و حمایت جامعه میزبان از این فعالیت امری ضروری به نظر می رسد. بنابراین در این تحقیق سعی می شود با مطالعه موردی شهر چالوس، تأثیر گردشگری، در توسعه پایدار شهری تبیین شده و ضمن پاسخگویی به سؤال اصلی تحقیق برای سئوالات فرعی نیز پاسخ هایی در خور ارائه شود.

مبانی نظری

توسعه پایدار^۱

توسعه پایدار در بسیاری از برنامه ریزیهای اقتصادی، اجتماعی به عنوان یکی از مفاهیم کلیدی مطرح می باشد. کاربرد توسعه پایدار برای اولین بار در اواسط دهه ۱۹۷۰، توسعه بارباراوارد مطرح شد. و این مفهوم کلی با استراتژی حفاظت جهانی به طور گسترده ای مورد بحث قرار می گرفت تا محافظت از منابع و محیط زیست را در راستای ایفای نقش بهکرد رفاه انسانی به نحو مطلوب مدیریت نماید (بارو، ۱۳۷۶، ۴۵). در ابتدای گسترش این پدیده سازمانهای دست اندر کار محیط زیست و منابع طبیعی طرح و برنامه ریزی آن را در دست داشته اند و تفکر غالب، بر حفظ منابع طبیعی دور می زد. از جمله این سازمانها و مراکز کمیسیون بین المللی محیط زیست و توسعه (WCED) است که به کمیسیون برانت مشهور است این کمیسیون در سال ۱۹۸۷ توسعه پایدار را چنین تعریف کرد: (توسعه ای که نیازهای فعلی را بدون خدشه دار کردن توانایی نسل آینده برای برآورده کردن و ساختن نیازهای خود برآورده نماید). (آلیوت، ۵۷، ۱۳۸۷).

پایداری زیست محیطی

مفهوم پایداری توسط کمیسیون جهانی محیط و توسعه اینگونه تعریف شده است: توسعه ای که نیازهای نسل فعلی را تامین می کند، بدون این که توانایی نسل های آتی را در تامین نیازهایشان به مخاطره بیندازد. با اذعان به اینکه گردشگری صنعتی است که محیط، مهمترین منبع جاذبه آن است و از سویی دیگر از ظرفیت قابل توجهی نیز در از بین بردن کارایی بلند مدت همین محیط برخوردار است که گردشگری متضمن توسعه پایدار می باشد. با این حال تعریف به ظاهر پایداری که در بالا بیان شد، بسیاری از بحث ها و سئوالات در خصوص این که چه کسی مشخص می کند چه چیزی پایدار است و چه چیزی پایدار نیست و توسعه پایدار در عمل به چه معناست، را در هاله ای از ابهام قرار داده است (ضیایی، ۱۳۸۸). مفهوم پایداری کاملاً بر این نکته دلالت دارد که انسان یک سری نیازهای اساسی (مانند غذا، پوشاک و مسکن) دارد که روند توسعه می بایست پاسخگوی آن باشد و آن هار را در کنار آرمانها و آرزوهایی (مانند رسیدن به استانداردهای بالاتر زندگی، امنیت و دسترسی به اقلام دلبخواهی مانند گردشگری) که رسیدن به آنها مطلوب است، قرار دهد. اما، در همان حال، محدودیت های زیست محیطی وجود دارد که در نهایت سطحی از توسعه را که می تواند اتفاق بیفتد، تعیین و تنظیم می کند. اگر برابری در برخورداری از منافع حاصله از گردشگری را هم بخشی از مفهوم ضمنی توسعه پایدار بدانیم، بدون برخی از تغییرات

^۱Sustainable Development

اساسی در باورها و نگرش‌ها، توسعه پایدار یک هدف دست نیافتنی می‌نماید. به همین دلیل مفهوم پایداری، طیفی از تعابیر و تفاسیری مختلف را در بر می‌گیرد. در یک سر این طیف دیدگاه رشد معادل صفر را داریم که همه اشکال توسعه را ذاتاً ناپایدار می‌داند که باید محدود شوند. در سر دیگر این طیف، دیدگاه کاملاً متفاوتی قرار دارد که بر مدیریت منابع در راستای رشد تأکید دارد و بر این باور است که با استفاده از توانایی‌های تکنولوژیکی می‌توان بر مشکلات زیست محیطی فائق آمد و آینده‌ای پایدار را تضمین کرد و لذا بر آن تأکید دارد.

گردشگری: واژه گردشگری از دو بخش ترکیب یافته است (تور) به معنای سفر، گشت، مسافرت، سیاحت و (ایسم) پسوندی که اشاره به مکتب یا اندیشه‌های فلسفی، مذهبی، سیاسی، ادبی و مانند آن دارد. بنابراین، گردشگری یعنی مکتبی که پایه فکری آن سیاحت و گردشگری است (آکسفورد، ۱۹۸۹، ۱۳۵۶). گردشگری صنعتی است در خدمت توریست‌ها به عنوان افرادی که برای انجام امور گوناگون از جمله کار، تفریح، ورزش و مانند آن برای مدتی از خانه و سرزمین خود دور شده و در جای دیگر می‌ماند (بقایی، فرهادیان، ۱۳۸۴، ۶۸).

گردشگری مجموعه پدیده‌ها و ارتباطات ناشی از کنش متقابل میان گردشگران، سرمایه، دولت‌ها و جوامع میزبان، دانشگاه و سازمان‌های غیر دولتی در فرایند جذب، حمل و نقل، پذیرایی و کنترل گردشگران و دیگر بازدیدکنندگان است (warver, 2000, 3). رشد روزافزون و شتابنده صنعت گردشگری موجب شده که بسیاری از صاحب‌نظران، قرن بیستم را قرن گردشگری بنامند (کاظمی، ۱۳۸۵، ۳).

گردشگری شهری: گردشگری شهری یا تفریح شهری، بخشی از گذران اوقات فراغت شهروندان عصر پسا مدرنیته است. این نوع صنعت شهری، حد فاصل گذاران اوقات فراغت در خانه و خارج از شهر و آبادی می‌باشد. گردشگری شهری به آن بخشی از گذران اوقات فراغت گفته می‌شود، که در محدوده سکونت شهری شهروندان و فضاهای باز درون شهری از جمله پارک‌ها- شهربازی‌ها- مراکز خرید- مراکز فرهنگی و تاریخی و... شکل می‌گیرد. رشد چنین صنعتی در نقاط مختلف جهان از جمله در ایران علی‌الخصوص در کلانشهرهای بزرگ جامعه ما به صورت روزانه یا هفتگی، که توانسته بخشی از نیازها و فعالیت‌های فراغتی مستمر شهروندان را ارضاء کند در حال گسترش و تداوم می‌باشد.

روش تحقیق

جهت دستیابی به اهداف تحقیق، در این تحقیق از روش‌های پیمایشی (روش زمینه یابی با هدف‌های توصیفی، اکتشافی) و روش توصیفی و تحلیلی از طریق بررسی و تحلیل اثرات گردشگری در پایداری اقتصادی و زیست محیطی شهر ساحلی چالوس مورد استفاده شده است. محقق در ابتدا با توجه به اطلاعات ثانوی موجود به بررسی چگونگی وضعیت گردشگری و اثرات و نقش آن در توسعه جامعه مورد مطالعه پرداخته و آنرا توصیف می‌کند. سپس به تجزیه و تحلیل عوامل تأثیرگذار پرداخته که بیشتر از روش تحقیق کاربردی استفاده می‌شود. جمع آوری اطلاعات در این تحقیق با استفاده از روش‌های میدانی، کتابخانه‌ای، پرسشنامه و مصاحبه با مردم و مسئولین مرتبط صورت گرفته است. بدین منظور با مراجعه مستقیم به مراکز آماری و همچنین استفاده از شناسنامه شهرها اطلاعات جامعی برای تحقیق تهیه و سپس از طریق پرسشنامه، مصاحبه، مطالعات میدانی مذکور تکمیل شده است. با توجه به هدف مطالعه در مورد بررسی و تحلیل اثرات گردشگری در پایداری اقتصادی و زیست محیطی شهر ساحلی چالوس، جامعه آماری شامل شهروندان می‌باشند. در این تحقیق برای تجزیه و تحلیل اطلاعات بدست آمده از روش‌های مختلف آماری از جمله آزمون‌های همبستگی استفاده می‌شود. استفاده از نرم افزارهایی همچون Excel, Spss, Arcview برای تجزیه و تحلیل آماری و ترسیم نقشه‌های لازم، مورد توجه خواهند بود.

یافته‌ها

امروزه توسعه گردشگری با اشکال مختلف نظیر گردشگران فاقد امکانات اقامتی، گردشگران دارای خانه‌های دوم و مجتمع‌های تفریحی در نواحی شهری، اثرات مثبت و منفی اقتصادی، اجتماعی و محیطی برجای گذاشته است. از جمله اثرات مثبت اقتصادی گردشگری در نواحی شهری می‌توان به ایجاد اشتغال و درآمد، کمک به فراهم شدن خدمات زیربنایی، تشویق توسعه سایر بخش‌های اقتصادی و تنوع بخشی به فعالیتهای اقتصاد شهری اشاره کرد (Butler et al, 1997: 28). گرچه به طور کلی اثرات مثبت اقتصادی گردشگری مورد تأیید است ولی بسیاری از محققین معتقدند که گردشگری معمولاً هزینه‌های اقتصادی جامعه میزبان نظیر افزایش قیمت کالا و خدمات، افزایش کاذب قیمت زمین، افزایش هزینه زندگی، برگشت کم سرمایه، فصلی بودن فرصت‌های شغلی، جابجایی در اشتغال افراد بومی و منسوخ شدن برخی فعالیت‌های مرسوم مانند کشاورزی و ماهیگیری در نواحی شهری را موجب می‌گردد (Mathieson and Wall, 1982: 232; Tosun, 2002: 92; Weaver and Lawton, 2001: 353). بدین ترتیب همانطور که فوایدی از توسعه گردشگری بر نواحی شهری حاصل می‌شود توسعه نامناسب آن نیز زیانها و آثار منفی در پی خواهد داشت با این حال سطح این تأثیرات متناسب با عوامل مختلفی چون اهمیت فعالیت گردشگری محلی، ظرفیت گردشگران و فعالیتهای شان، استحکام محیط زیست محلی و اقتدار فرهنگ و سنن محلی،

تغییر می کند (منشی زاده و نصیری؛ ۱۳۸۰:۴۳). در این میان کشور ایران با وجود جاذبه های فراوان فرهنگی، تاریخی و طبیعی هنوز نتوانسته جایگاه خود را به عنوان یک کشور گردشگرپذیر در بازار جهانی این صنعت بیابد. از این رو سهم ناچیزی از درآمدهای این صنعت نصیب این کشور شده است (بررسی های بازرگانی، ۱۳۸۱، ۲۷). به رغم اینکه کشور ما از لحاظ تعداد جاذبه های گردشگری جزو ۱۰ کشور اول پر جاذبه گردشگری در جهان است و از لحاظ تنوع زیستی و تنوع جاذبه های طبیعی رتبه پنجم را در جهان دارا می باشد ولی از لحاظ پذیرش گردشگر و ایجاد درآمد همواره رتبه ای بالاتر از ۶۰ را داشته و از نقطه نظر هزینه گردشگری نیز رتبه ای بعد از ۴۰ را دارا بوده است (معصومی، ۱۳۸۵، ۱۲). در این بین شهر چالوس با دارا بودن جاذبه های طبیعی نظیر دریا و جنگل از دوره قبل از انقلاب مورد توجه گردشگران داخلی قرار گرفته است. گسترش جریانهای گردشگری در ناحیه مذکور توأم با فقدان برنامه ریزی و مدیریت کارآمد اثرات مثبت و منفی اقتصادی و محیطی را در پی داشته است. هم اکنون شهر چالوس با مسائلی نظیر تغییرات شدید کاربری اراضی و پیامدهای اکولوژیکی آن، ساخت و سازهای بی رویه، افزایش قیمت اراضی به صورت کاذب و بورس بازی آن، افزایش نابرابری اقتصادی، اجتماعی در بین ساکنین روستایی، آلودگی صوتی، تخریب حریم منابع طبیعی نظیر جنگل و دریا و مانند آن روبرو گردیده است. از این رو بررسی اثرات مثبت و منفی صنعت گردشگری در نواحی شهری جهت کاهش تاثیرات منفی درک شده از طرف جامعه میزبان و در نهایت دستیابی به توسعه پایدار و حمایت جامعه میزبان از این فعالیت امری ضروری به نظر می رسد. با عنایت به بررسی های بعمل آمده و آزمون انجام شده از متغیرهای مربوط در مورد افزایش و توزیع درآمد، توافق معناداری بین ساکنین وجود دارد. در فرضیه اول افزایش درآمد و اشتغال با توجه به متغیرهای افزایش میزان درآمد، افزایش درآمد و اشتغال، فعالیت مرتبط با گردشگری نسبت به سایر فعالیت ها، بالا رفتن سطح استاندارد زندگی، درآمد حاصله از اجاره منزل به گردشگران، امنیت شغلی، ایجاد مشاغل زیاد با دستمزد کم در منطقه مورد مطالعه با آزمون کای اسکویر با توجه به دیدگاه مردم تایید می شود، ولی در عین حال توزیع درآمد در منطقه با عنایت به افزایش شکاف طبقاتی و درآمدی میان ساکنین، افزایش مشاغل با دستمزد کم، تغییر میزان درآمد در طول سال، بهینه نیست به عبارتی گردشگری در منطقه مورد مطالعه موجب افزایش درآمد شده ولی توزیع درآمد فقط برای قشر خاصی از مردم مفید بوده است. همانطور که در بخش یافته های توصیفی گفته شد. ساکنینی که دارای زمین بوده اند با فروش آن به دلیل گرانی قیمت زمین ناشی از گردشگری صاحب درآمد هنگفتی شده اند، نیز از لحاظ تغییر میزان درآمد در طول سال باعث افت درآمد گروهی که به کارهای خدماتی و ساختمانی مشغول هستند می شود. چرا که گردشگر در فصل خاصی به منطقه مورد مطالعه می آیند و گردشگرانی که در طول سال می آیند از نظر تعداد آنقدر زیاد نیستند که بتوانند جوابگوی تامین درآمد مردم منطقه شوند. مسئله دیگری این است که با توجه به افزایش درآمد منطقه هزینه های زندگی به دلیل گرانی کالا و خدمات افزایش پیدا می کند. بنابراین گردشگری در منطقه مورد نظر منجر به افزایش درآمد شده، ولی در عین حال با توجه به موارد گفته شده در بالا، توزیع درآمد بهینه نبوده، همچنین درآمد حاصله از گردشگری در این منطقه به علت فصلی بودن آن تداوم ندارد. با توجه به موارد گفته شده گردشگری پایداری اقتصادی را در بر نخواهد داشت. همچنین با توجه به افزایش اشتغال، توزیع آن در بین تمام اقشار جامعه یکسان نبوده است این به دلیل نداشتن سرمایه برای ایجاد اشتغال است. از سوی دیگر ساکنین معتقد بودند که گردشگری باعث امنیت شغلی در منطقه نشده و این به دلیل پایدار نبودن اشتغال در طول سال به خاطر فصلی بودن و در حال نوسان بودن گردشگری است. بنابراین با توجه به مباحث مطرح شده گردشگری منجر به ایجاد اشتغال شده اما توزیع آن بهینه نیست، همچنین اشتغال ناشی از گردشگری به علت فصلی بودن آن دائم نیست و به دلیل اینکه یکی از ارکان پایداری اقتصادی عامل اشتغال است، بدین ترتیب با عنایت به موارد گفته شده گردشگری پایداری اقتصادی منطقه مورد نظر را در پی نداشته است. با عنایت به بررسی های بعمل آمده از آزمون فرضیه دوم و متغیرهای مربوطه، توافق معناداری بین ساکنین در مورد افزایش قیمت زمین و کالا وجود دارد گردشگری نه تنها باعث افزایش درآمد و اشتغال می شود بلکه افزایش کالا، خدمات و قیمت زمین را در بر خواهد داشت، به طوریکه در فصل گردشگری قیمت ها دو برابر خواهد شد، که این خود باعث افزایش هزینه زندگی خواهد شد. به عبارتی دیگر گردشگری یعنی فقط اثرات مثبت نیست و اثر منفی نیز در بر خواهد داشت. با توجه به نتایج به دست آمده از آزمون فرضیه سوم و متغیرهای مربوطه، توافق معناداری بین ساکنین در مورد افزایش دست اندازی به حریم منابع طبیعی و آلودگی محیط وجود دارد. ادراکات و تصورات جامعه میزبان از اثرات محیطی گردشگری در ناحیه مورد نظر منفی می باشد به طوری که براین اساس، رشد گردشگری در ناحیه همراه با ایجاد آلودگی صوتی، پایین آمدن کیفیت محیط زیست، افزایش میزان ساخت و ساز های بی رویه و کنترل نشده، دست اندازی به حریم منابع طبیعی نظیر جنگل و دریا، تخریب مناظر و چشم انداز شهر بوده است. با عنایت به بررسی های بعمل آمده از آزمون فرضیه چهارم و متغیرهای مربوطه گردشگری توانسته است در ایجاد مشاغل جدید در منطقه مورد مطالعه تاثیر گذار باشد. علاوه بر این طی مصاحبه ها یک به فعالان مرتبط با بخش گردشگری چه در بخش خدمات و چه در بخش صنعت و ساختمان شده، آنها نیز این مسئله را تاکید داشته اند و اظهار داشته اند که گردشگری در ایجاد مشاغلی را که تا کنون در منطقه وجود نداشته نظیر؛ بازار زنی، کارگاه تیرچه بلوک، محوطه سازی و... موثر بوده است. در مورد فرضیه پنجم (می توان با اعمال برنامه ریزی استراتژیک و با ارائه راهکارهایی مناسب به توسعه پایدار با توجه به صنعت گردشگری در منطقه مورد مطالعه دست یافت). با توجه به یافته های تحقیق و بر اساس نظر سنجی

از پاسخگویان، ساکنین با طرح راهکارهای مناسب اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و زیست محیطی اظهار داشتند که می توان به توسعه پایدار با توجه به صنعت گردشگری در منطقه مورد مطالعه دست یافت. این موارد عبارتند از: ایجاد و گسترش صنعت توریسم توأم با برنامه ریزی و مدیریت مناسب و صحیح در جهت توسعه، افزایش میزان امنیت (شغلی، اجتماعی) کاهش ترافیک، ایجاد تعادل و توازن منطقه ای، کاهش نابرابریهای اجتماعی، افزایش و توزیع بهینه درآمد و اشتغال ایجاد فرصتهای شغل جدید، توسعه موزون شهری، هماهنگی بین نهاد و سازمانهای موجود در سطح شهر، ایجاد مراکز بازاری در سواحل، آزاد سازی سواحل، بکارگیری نیروهای خلاق و فعال منطقه و آگاه کردن آنها نسبت به مسائل، مشارکت مردمی، نظارت و کنترل دقیق خالصانه، بهره گیری از مدیران بومی، ایجاد اصل تخصص گرایی، سرمایه گذاری در بخشهای مختلف صنعتی و خدماتی، برنامه ریزی مناسب و با هدف در جهت توسعه، بالفعل کردن امکانات و قابلیتهای بالقوه، حفظ منابع طبیعی، عدم تخریب محیط زیست، گسترش میزان آموزشهای مردمی در جهت مشارکت در طرحها و برنامه ها، آگاه سازی مردم از روند رو به رشد و توسعه شهر. به طور کلی شهروندان معتقد بودند که همه این عوامل باید توأم با برنامه ریزی و مدیریت مناسب و صحیح در جهت توسعه و در نهایت توسعه پایدار باشد، چرا که پایداری توسعه در این منطقه باعث تعادل و توازن شهری در همه ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی خواهد شد. بنابراین می توان با توجه به امکانات و قابلیتها و پتانسیلهای شهری در این منطقه و با اعمال برنامه ریزی استراتژیک بر طبق عوامل مذکور و در سایه مدیریت یکپارچه به توسعه بهینه و پایدار در این شهر دست یافت.

جدول (۱) نتایج کلی آزمون فرضیات از طریق آزمون کای اسکار از دیدگاه خانوار

ردیف	عنوان متغیر	کای اسکوئر	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	افزایش درآمد	۲۷۳/۷۶۰	۴	۰/۰۰۰
۲	افزایش درآمد فعالیت مرتبط با گردشگری نسبت به سایر فعالیتها	۷۸/۸۲۷	۴	۰/۰۰۰
۳	فروش محصولات محلی	۱۸۴/۱۸۷	۴	۰/۰۰۰
۴	بالا رفتن سطح استاندارد زندگی	۲۴۳/۴۶۷	۴	۰/۰۰۰
۵	افزایش هزینه زندگی	۳۷۵/۶۴۰	۵	۰/۰۰۰
۶	افزایش شکاف طبقاتی و درآمدی	۵۴/۵۸۳	۴	۰/۰۰۰
۷	تغییر میزان درآمد ساکنین در طول سال	۸۴/۷۴۷	۴	۰/۰۰۰
۸	میزان اجاره	۴۸/۶۱۹	۴	۰/۰۰۰
۹	ایجاد اشتغال	۲۲۵/۹۴۷	۴	۰/۰۰۰
۱۰	امنیت شغلی	۸۳/۱۴۷	۴	۰/۰۰۰
۱۱	ایجاد مشاغل با دشتمزد کم	۱۰۴/۷۲۰	۴	۰/۰۰۰

برای رسیدن به توسعه پایدار از طریق صنعت گردشگری در شهر چالوس راهکارهای ذیل منطقی به نظر می رسد. احیا و توسعه زیر ساختها، تاسیسات و زیربنای صنعت گردشگری در ناحیه مورد نظر، پویاساختن تمام منابع و جاذبه های گردشگری شهر چالوس در جهت متنوع سازی گردشگری روستایی؛ برنامه ریزی مناسب و با هدف در جهت توسعه و گسترش صنعت گردشگری؛ مشارکت اجتماع های محلی در جهت گسترش صنعت گردشگری؛ متنوع سازی جاذبه های گردشگری، ایجاد امکانات و مراکز تفریحی، توسعه بهداشت، مراکز خدماتی و استراحتگاهی؛ جلوگیری از ساخت و سازهای بی رویه و افزایش زمینهای کشاورزی در جهت توسعه گردشگری کشاورزی و توسعه گردشگری و کشاورزی با هم؛ سرانجام با توجه به بررسیهای به عمل آمده در شهر چالوس تنها راه حل منطقی برای توسعه اقتصادی ناحیه مورد مطالعه، توسعه صنعت گردشگری باید توأم با برنامه ریزی و مدیریت مناسب و صحیح همه عوامل در جهت توسعه ناحیه ای باشد.

منابع و مراجع

- [۱] حسینی، سیدعلی؛ پانزده گفتار در برنامه ریزی شهر و منطقه ای : کاستی ها و رهیافت های توسعه نیافتگی برنامه ریزی شهری و منطقه ای در ایران، انتشارات فرهنگ ایلیا، رشت ۱۳۸۹
- [۲] ابراهیمی، عبدالحمید، قادری، اسماعیل و قائد رحمتی، صفر؛ بررسی تاثیر تبلیغات بر جذب گردشگران ، مجله جغرافیا و توسعه شماره ۱۷، بهار ۱۳۸۹
- [۳] محسنی، رضا علی ؛ گردشگری پایدار در ایران : کارکردها، چالش ها و راهکارها ، مجله علمی پژوهشی فضای جغرافیائی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر، شماره ۲۸ ، ۱۳۸۸
- [۴] حشمتی، احمد و منصوری، هوشنگ ؛ نقش مدیریت شهری در توسعه توریسم پایدار ، دومین همایش ملی علوم جغرافیایی دانشگاه پیام نور استان آذربایجان غربی- مرکز ارومیه ، ۱۳۸۸
- [۵] بخشی، امیر ؛ نقش مدیریت یکپارچه در توسعه پایدار شهرهای ساحلی (مطالعه موردی: شهر بابلسر) ، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور واحد ساری ، ۱۳۸۷
- [۶] شادپور، محمد ، غلامی، فریدون ؛ توان های محیطی تالاب انزلی و نقش آن در صنعت توریسم منطقه ، مجموعه مقالات همایش علمی و پژوهشی منطقه ای جغرافیا و توریسم، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نوشهر وچالوس ، ۱۳۸۲
- [۷] موحد، علی؛ بررسی و تحلیل الگوی فضائی توریسم شهر ی، رساله دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۸۱
- [۸] چاک، وای و گی. نایو، سولا؛ جهانگردی در چشم انداز جامع، ترجمه علی پارسائیان و محمداعرابی، دفتر پژوهشهای فرهنگی، چاپ اول تهران، ۱۳۷۷
- [۹] حسین زاده ،دلیر کریم و حیدری، رحیم؛ توریسم در ایران، چالشها و امیدها، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه ای، شماره ۱، ۱۳۸۲
- [۱۰] غازی، ایران؛ تحلیلی از وضعیت آب و توسعه جهانگردی در استان کرمان، مجله علوم انسانی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، ۱۳۷۷
- [۱۱] محسنی، رضاعلی؛ گردشگری پایدار در ایران: کارکردها، چالش هاو راهکارها، سال نهم، شماره ۲۷، ۱۳۸۸
- [۱۲] هاشمی، فضل اله؛ حقوق شهرداری و قوانین شهرسازی، چاپ سوم، انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران، سال ۱۳۷۱
- [۱۳] سازمان میراث فرهنگی و گردشگری؛ راهنمای گردشگری استان مازندران، ناشراداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان مازندران، سال ۱۳۸۹
- [۱۴] رنجبریان، بهرام و زاهدی، محمد؛ شناخت گردشگری، انتشارات چهار باغ، اصفهان ، چاپ هشتم سال ۱۳۸۹
- [۱۵] انوری، مینا و نساج، مینا؛ گردشگری ساحلی، پایگاه اطلاع رسانی معماری و شهرسازی آرک نوین، سال سوم، شماره ۹ ، اردیبهشت ۱۳۸۷
- [۱۶] رضایی، بهاره؛ راهکارهای توسعه پایدار گردشگری ساحلی، مطالعه موردی: بابلسر، سایت آفتاب، ۱۳۸۸.